

Taivalkosken kunta

LAUSUNTO

taivalkoski.tekninenltk@taivalkoski.fi 17.8.2026

Dnro 360/2026

Lausuntopyyntö 30.6.2026

RUSAMON KAIVOSALUEEN OSAYLEISKAAVA, OAS

Suunnittelualue sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla Taivalkosken kunnassa sen pohjoisosassa Mustavaaran kaivosalueen läheisyydessä olevalla Rusamon alueella. Osayleiskaavoitettavan alueen pinta-ala on noin 3300 hehtaaria. Tavoitteena on käynnistää kaivostoiminnan mahdollistava alueidenkäyttölain mukainen oikeusvaikutteisen osayleiskaavan laadinta.

Suunnittelualue sijoittuu Taivalkosken paliskunnan alueelle. Poronhoito on merkittävä elinkeino Taivalkosken kunnassa. Se on tärkeä työllistäjä paitsi suoraan, myös lihan ja muiden tuotteiden jalostuksen sekä matkailupalveluiden kautta. Poronhoito ylläpitää kunnan monipuolista elinkeinorakennetta. Erityisesti pienemmissä kylissä poronhoito on merkittävä työllistäjä ja elinvoimaisuuden, maisemakuvan ja turvallisuuden ylläpitäjä. Paliskunnan poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen ja luonnonlaitumien ympärivuotiseen käyttöön.

Paliskuntain yhdistys lausuu asiassa yleisellä tasolla, sillä yhdistykseen tulee erilaisiin maankäytön hankkeisiin liittyen lausuntopyyntöjä vuosittain reilu 100 ja määrä on nousussa. Resurssit eivät enää riitä yksityiskohtaiseen paneutumiseen yksittäisiin osayleiskaava-asioihin. Kaavoittajalla on selvitysvelvollisuus kaavan vaikutuksista. Vaikutukset on arvioitava riittävällä tarkkuudella yhteistyössä asianosaisen paliskunnan kanssa.

Kaavamenettelyn osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa tulee olla alueen paliskunta tai paliskunnat merkittynä osallisiksi. Poronhoitoalueella osallinen on aina paliskunta, jonka alueelle hanke sijoittuu. Jos kaavan vaikutukset ulottuvat naapuripaliskuntiin, on heidät myös tulkittava osallisiksi.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto. Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan poronhoito-lailla turvattu erityinen oikeus (PHL 3§). Poronhoitolaissa (53§) säädetään myös, että suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa. PHL 53§:n kaltaisia neuvotteluita suositellaan käytäväksi muillakin kuin valtion omistamilla mailla, sillä ne on todettu hyväksi keinoksi yhteensovittaa poronhoitoa ja muita maankäytön muotoja kaavoituksessa. Maakuntakaavamääräykset voivat myös ohjata neuvottelujen käymiseen.

Poronhoitoalueen maakuntakaavoissa on poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista edellyttäviä yleismääräyksiä sekä tarkempia määräyksiä esim. poronhoidolle tärkeiden alueiden

huomioonottamisesta ja säilyttämisestä. Voimassa olevan Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan poronhoitoalueen rajaa koskevan merkinnän määräys edellyttää: ”*Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.*”

Alueidenkäyttölain 39§:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Yleiskaavalla ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoito on osa alueen elinkeinoelämää ja etenkin sivukylillä tärkeä toimeentulon lähde. Poronhoitajat ovat alueella oikeudenhaltijoita, joille ei saa hankkeen kaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Suunnittelualueella poronhoidon turvaaminen hankkeen kaavoituksessa on välttämätöntä. Kaavan sallimasta rakentamisesta voi aiheutua paliskunnalle kohtuutonta haittaa, jota ei kaavamääräyksin ole mahdollista lieventää tai poistaa. Tällöin kaava on alueidenkäyttölain (39§) vastainen, eikä sitä voida hyväksyä.

Alueidenkäyttölain 9§:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Poronhoidon nykytila ja toiminta kaava-alueella ja sen vaikutusalueella tulee kuvata. Vaikutukset poronhoidolle tulee arvioida yhteistyössä alueen paliskunnan kanssa.

Kaavassa on selvitettävä sen vaikutukset niin laajasti kuin niitä arvioidaan olevan. Selvityksessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota yhteisvaikutusten arviointiin. Yhteisvaikutusten arvioinnissa on otettava huomioon hankealueen paliskunnan toiminta-alueella ja lähialueella käynnissä olevat hankkeet. Yhteisvaikutusten arvioinnissa asianomaisen paliskunnan antama näkemys vaikutuksista on otettava huomioon.

Poroelinkeinosta tulisi kuvata osayleiskaavan valmisteluaineistossa seuraavia perusasioita:

- Asianomaisen paliskunnan perustiedot
- Kuvaus poronhoidon toiminnan luonteesta suunnittelu- ja kaavan vaikutusalueella
- Poronhoidon perusinfrastruktuurin kuvaus suunnittelu- ja kaavan vaikutusalueella
- Alueen sijoittuminen suhteessa porojen laiduntamiseen
- Alueen merkitys paliskunnan toiminnan kannalta:
 - Miten suuri osa paliskunnan poroista laiduntaa/käsitellään alueella?
 - Miten suurta osaa poronmistajista hanke koskee suoraan?
 - Jos alueelle sijoittuu poronhoidon rakenteita (esim. erotusaita, kämppä), mikä on niiden merkitys (pääaita vai vähemmän käytetty) paliskunnan poronhoidon kannalta?

Lisäksi kaavan valmisteluaineistoista tulee käydä ilmi, miten on arvioitu PHL 53§:n mukaisen tai sen kaltaisen neuvottelun tarve, neuvottelun suunniteltu ja/tai toteutunut ajankohta, ja tarvittaessa, miten neuvottelu sovitetaan yhteen YVA- ja kaavamenettelyn kanssa.

Suosittelut aineistot ja/tai menetelmät vaikutusten arviointiin:

- Paliskuntain yhdistykset tilastot (Poromies-lehden vuoden 1. nro: tilastoliite)
- Paliskuntien tiedot: <https://paliskunnat.fi/py/paliskunnat/paliskuntien-tiedot/>
- Porotalouden paikkatietoaineisto
- Karttatyöskentely ja/tai poroisännän/paliskunnan edustajan/edustajien haastattelut
- Neuvottelut
- Paliskunnan lausunto

Lisätietoja:

Paliskuntain yhdistyksen nettisivut:

Maankäyttö <https://paliskunnat.fi/py/neuvonta/maankaytto/>

Tutkimustietoa <https://paliskunnat.fi/py/materiaalit/tutkimustietoa/>

Opas poronhoidon tarkasteluun maankäyttöhankkeissa (PoroYVA-opas):

https://paliskunnat.fi/poroyva/PoroYVA_2014_FI_web.pdf

Lopuksi

Kaavassa on selvitettävä sen vaikutukset niin laajasti kuin niitä arvioidaan olevan. Vaikutusten arvioinnin tulee olla asianmukainen ja riittävä.

Paliskunta on merkittävä osallisiksi kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan.

Alueen paliskunnan kanssa tulee käydä hankkeesta poronhoitolain 53§:n mukaisia tai kaltaisia neuvotteluja kaavamenettelyn aikana. Järjestettävät neuvottelut on syytä kirjata osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan. YVA- ja kaavamenettelyiden aikana tulee etsiä keinoja haitallisten vaikutusten estämiseen, lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä alueen poronhoidon harjoittajien kanssa.

Taivalkosken paliskunnan lausunnot ja kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävinä.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Lisätiedot: Sanna Hast (p. 040 7239966) tai Vilma Sanaksenaho (p. 040 1595592), etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi.